

N:o 89.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 20 maj 1892.

— — — — Andra Kammaren den 19 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor.

(Statsutskottets utlåtande n:o 74).

Till Konungen.

Uti en den 10 mars innevarande år till Riksdagen aflåten proposition (n:o 36) har Eders Kongl. Maj:t, — under förmälan att, sedan, med anledning af dels Riksdagens skrifvelse den 14 maj 1889 angående uppgörande af förslag till grunder för beredande af ålderdomsförsörjning åt de lärare och lärarinnor, hvilka tjenstgöra vid småskolan eller biträda vid undervisningen i folkskolan, dels ock en af styrelsen för tionde allmänna svenska folkskoleläraremötet i Stockholm hos Eders Kongl. Maj:t gjord framställning om vidtagande af erforderliga åtgärder såväl i allmänhet för

ett bättre betryggande i rättsligt och ekonomiskt afseende af småskolelärarecorpsens ställning som särskildt för nämnda corps' understödjande på äldre dagar, Eders Kongl. Maj:t den 17 oktober 1890 uppdragit åt en komité att afgifva betänkande och förslag, på hvilket sätt och under hvilka vilkor i öfrigt, utan allt för stora kostnader för staten och kommunerna, understöd på ålderdomen måtte kunna beredas lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom biträdande lärare och lärarinnor vid folkskolor, så ock att utarbete förslag till de reglementariska bestämmelser, som i ämnet blefve erforderliga, denna komité fullgjort det komitén lemnade uppdrag och den 4 februari 1891 till Eders Kongl. Maj:t aflemnat betänkande och förslag om ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor jemte förslag till reglemente för »småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt», och vederbörande deröfver afgifvit yttrande, — föreslagit Riksdagen att godkänna följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor:

I) *i afseende å anstaltens ändamål:*

att anstalten, hvilken benämnes småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och träder i verksamhet med år 1893, afser beredande af ålderdomsunderstöd åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes;

att, der på grund af särskilda förhållanden lärare eller lärarinnor i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor hafva en i afseende på arbetstiden med ofvannämnda lärares och lärarinnors fullt jemförlig tjänstgöring, de kunna, på vederbörande skoldistrikts derom hos Kongl. Maj:t gjorda ansökan och på de vilkor, som af Kongl. Maj:t föreskrifvas, vinna delaktighet i den med anstalten afsedda förmån;

II) *i afseende å kostnadernas bestridande:*

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestridas genom afgifter af vederbörande skoldistrikt och fyllnadsbidrag af staten;

III) *i afseende å skoldistriktens afgifter och sättet för dessas utgörande:*

att skoldistrikt skall vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 6 kronor för hvarje af de

under I), första punkten, omförmälda lärare och lärarinnor, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekommer lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskoleläraretjenst;

att denna afgift skall utgå till fullo, äfven om skoldistriktet af någon anledning kommer i åtnjutande blott af en del af det stadgade lönetillskottet för året; samt

att nämnda afgift skall erläggas på det sätt, att statskontoret och Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande vid utbetalningen af hvarje lönetillskott för lärare eller lärarinna, för hvilken afgift skall utgå, afdrager 6 kronor, hvarefter de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande innehållna afgifter insändas till statskontoret;

IV) *i afseende å villkoren för rätt till understöd samt om understödets belopp:*

att rätt till understöd från anstalten skall, under de vilkor som i öfrigt bestämmas, tillkomma hvar och en af de under I), första punkten, omförmälda lärare och lärarinnor, som antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlemnandet till vederbörande skolråd af sin ansökan om understöd varit i tjenst anstald;

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 150 kronor för år;

att rätt till helt understöd skall efter afgang från tjensten tillkomma lärare eller lärarinna, som uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjensteår;

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anstald före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjensteår uppgår till minst 80, vara berättigad att efter afgang från tjensten erhålla helt understöd;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjenst, skola efter uppnådda 25 tjensteår, lärare, som fyllt 50 år, och lärarinna, som fyllt 45 år, vara berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansökan, efter afgang från tjensten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp:

a) lärarinna,

som fyllt 45 år	70 kronor,
» » 46 »	75 »
» » 47 «	80 »
» » 48 »	85 »
» » 49 »	90 »

b) lärare eller lärarinna,

som fyllt 50 år	100 kronor,
» » 51 »	110 »
» » 52 »	120 »
» » 53 »	130 »
» » 54 »	140 »

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och af förut nämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sin tjenst sköta, likaledes vara berättigad att efter afgang från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjensteår uppgår till	till belopp af
75 år	100 kronor,
76 »	110 »
77 »	120 »
78 »	130 »
79 »	140 »

att lärare eller lärarinna, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjensteår, men genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjenst, skall ega att, derest han eller hon tjenstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 70 kronor;

att tjensteår skall med afseende på rätt till understöd räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjenstgjort minst 7 kalendermånader, och att med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, skall verkställas en sammanläggning och reduktion, med beräkning af 7 månader på hvarje år;

att med afseende på rätt till understöd hel tjenstgöring skall beräknas omfatta minst 18 undervisningstimmar i veckan;

att i lärares eller lärarinnas tjenstetid skall inräknas all hel tjenstgöring i de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor, af hvad slag den vara må, undervisning i blott öfningsämnen och slöjd dock endast på vederbörande skoldistrikts derom hos Kongl. Maj:t gjorda ansökan och på de vilkor, som af Kongl. Maj:t föreskrifvas;

att, om den, som börjat att uppbära understöd från anstalten, mottager nytt förordnande såsom lärare eller lärarinna vid någon för den

allmänna folkundervisningen inrättad skola, han eller hon skall förlora understödet för den tid, under hvilken han eller hon uppbär lön såsom lärare eller lärarinna, dock med undantag för det fall att en understödstagare vid sjukdoms- eller annat tillfälligt förfall för tjenstgörande lärare eller lärarinna under kortare tid vikarierar för denne;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall förlora sitt understöd;

att den, som under loppet af fem år ej uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om han eller hon sedermera å nyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion, om och i hvilken mån han eller hon åter må inträda i sin fulla rätt;

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, utan att dertill ega Kongl. Maj:ts tillstånd, derigenom förverkar understödet för den tid, han är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts undersåte, eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjenst, hans rätt till understöd skall upphöra;

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och vidtaga med början af månaden näst efter den, under hvilken läraren eller lärarinnan upphört att åtnjuta lön, eller ock — der lärare eller lärarinna, som först efter afgangen från tjensten, men inom ett år derefter, inlemnat sin ansökan om understöd, särskildt hemställt, att denna måtte pröfvas med afseende på hans eller hennes efter afgang från tjensten uppnådda högre lefnadsålder och dermed möjligen följande rätt till högre understödsbelopp — med början af månaden näst efter den, under hvilken han eller hon till vederbörande skolråd ingifvit ansökning att från anstalten erhålla understöd;

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, under hvilken understödstagare affidit eller rätt till understöd förlorats; samt

att understöd af nu ifrågavarande slag ej må för understödstagarens gäld i mät tagas;

V) *i afseende å utbetalning af understöd:*

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten; samt

att, om understödstagare är boende i landsorten, han skall vara berättigad att efter hos styrelsen för anstalten gjord anmälan, innefattande uppgift om hans hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, från styrelsen få understödet med allmänna posten i rekommenderadt eller assureradt tjenstebref kostnadsfritt sig tillsändt;

VI) *i afseende å understödsanstaltens styrelse och förvaltning:*

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskoleläraryn pensionsinrättning, och att tills vidare dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahanda föreskrifter, som enligt reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma samt dess förvaltning.

I sammanhang härmed har Eders Kongl. Maj:t — med tillkännagifvande, *dels* att, derest dessa grunder af Riksdagen godkändes, Eders Kongl. Maj:t ämnade för den nya anstalten utfärda reglemente i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af komitén dertill uppgjorda, propositionen bifogade förslag, med de ändringar deri, som af tillämpningen af de nu föreslagna grunderna kunde föranledas, *dels* att Eders Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhörde anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning, komme att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, *dels* och att Eders Kongl. Maj:t, i den mån särskildt bidrag från statsverket till anstaltens uppehållande blefve erforderligt, komme att till Riksdagen aflåta proposition om uppförande i riksstaten af härtill erforderligt anslag — föreslagit Riksdagen, att, i afseende å kostnaderna för anstaltens förvaltning och verksamhet under år 1893, medgifva,

att Eders Kongl. Maj:t måtte för sistnämnda år bestämna de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blefve erforderliga; samt att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter öfrigt under nämnda år erforderliga medel måtte af Eders Kongl. Maj:t, i den mån från skoldistriktet influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas utaf tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

I enlighet med hvad 1889 års Riksdag i sin öförmälda skrifvelse uttalat och statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet till statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden den 10 mars innevarande år anført, har Riksdagen ansett af behovet påkalladt, att åtgärder vidtagas för att bereda de lärare och lärarinnor i folkskolans tjänst, hvilka icke kunna

erhålla pension från folkskolelärarynes pensionsinrättning, nödtorftig försörjning sedan de i denna tjänst förbrukat sina bästa krafter.

Mot de af Eders Kongl. Maj:t efter föregående särskild utredning nu föreslagna grunder för inrättande af en ålderdomsunderstödsanstalt för ifrågavarande lärare och lärarinnor, hvilka grunder synas medföra synnerlig enkelhet och reda i tillämpningen, har Riksdagen i allmänhet icke haft något att erinra. Dock har Riksdagen, hufvudsakligen för att i någon mån begränsa statens alltjemt växande utgifter för folkskoleundervisningens behof äfvensom dess kostnader för pensionsväsendet, som jemväl ställer nya anspråk på statens mellankomst, ansett några ändringar i berörda grunder vara erforderliga; och får Riksdagen i sådant hänseende anföra följande.

I) *I afseende å anstaltens ändamål.*

Såsom här ofvan omförmälts har Eders Kongl. Maj:t föreslagit att ifrågavarande anstalt skulle bereda ålderdomsunderstöd icke blott åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, utan jemväl under vissa vilkor åt lärare eller lärarinnor i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor, hvilka på grund af särskilda förhållanden hafva en i afseende på arbetstiden med ofvannämnda lärares och lärarinnors fullt jemförlig tjänstgöring.

Riksdagen är emellertid af den åsigt, att understöd från anstalten icke bör tilläggas andra lärare och lärarinnor än dem, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, och detta icke blott så, att lärare eller lärarinna, som söker understöd från anstalten, då skall innehafva eller inom ett år dertförinnan innehaft en beställning, för hvars aflönande bidrag af allmänna medel lemnas, utan tillika så, att såsom tjänstetid dervid skall för honom eller henne räknas allenast den tid, som intjenats i sådan beställning.

Då nu lärare och lärarinnor i öfningsämnen och slöjd vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor icke innehafva beställningar, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, har Riksdagen ansett, att för berörda lärare och lärarinnor inträde i anstalten icke bör medgifvas. Och föreställer sig Riksdagen att åtminstone de af dessa lärare och lärarinnor, som uteslutande meddelat undervisning i slöjd, utan svårighet skola kunna, vid afgang från skolan, förtjena sin bergning i något handtverk. Af denna anledning anser Riksdagen jemväl att, derest fram-

deles lönetillskott för sistnämnda lärare och lärarinnor skulle beviljas, ändock understödsrätt icke bör dem tilläggas.

II) *I afsende å kostnadernas bestridande samt*

III) *i afseende å skoldistriktens afgifter och sättet för dessas utgörande.*

I förstnämnda afseende har Eders Kongl. Maj:t, såsom förut nämnts, föreslagit, att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skulle bestridas genom afgifter af vederbörande skoldistrikt och fyllnadsbidrag af staten.

Uti det under mom. III) angifna afseendet har Eders Kongl. Maj:t föreslagit,

att skoldistrikt skulle vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 6 kronor för hvarje af de under I), första punkten, omförmälda lärare och lärarinnor, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekomme lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskolelärare-tjänst;

att denna afgift skulle utgå till fullo, äfven om skoldistriktet af någon anledning komme i åtnjutande blott af en del af det stadgade lönetillskottet för året; samt

att nämnda afgift skulle erläggas på det sätt, att statskontoret och Eders Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande vid utbetalningen af hvarje lönetillskott för lärare eller lärarinna, för hvilken afgift skulle utgå, afdroge 6 kronor, hvarefter de af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande innehållna afgifterna skulle insändas till statskontoret.

Såsom af statsrådsprotokollet inhemtas, har departementschefen, i likhet med komitén, ansett, att något bidrag till ålderdomsunderstödet icke borde från lärarnes och lärarinnornas sida ifrågakomma och att således kostnaderna därför borde bestridas genom bidrag af kommunerna och staten.

De hufvudsakligaste skälen för denna departementschefens åsigt synas hafva varit: att de ordinarie folkskolelärarne icke sjelfve bidraga till sin pensionering; att, då det icke uteslutande berodde på lärarne och lärarinnorna sjelfva att qvarstanna i tjensten, det vore orättvist, om de skulle tvingas att af sin knappa lön afstå en del, utan någon säkerhet för att vinna en motsvarande fördel; samt att, äfven om man föreskrefve, att de af lärarne och lärarinnorna erlagda bidragen i alla händelser skulle komma dem till godo under form af ålderdomsunderstöd, jemväl mot en sådan anordning med fog kunde invändas, att lönerna för de flesta bland hithörande lärare och lärarinnor vore nätt och jemt afpassade efter lefnads-

behofven för dagen och därför icke tålde vid någon afbränning, hvartill komme, att bland dessa lärare och lärarinnor en stor mängd stannade vid skolan blott en kort tid, hvadan deras afgifter, äfven sedan de ökats med statens och kommunens bidrag, blefve otillräckliga att förskaffa dem en nödtorftig bergning på ålderdomen.

Dessa skäl hafva icke varit för Riksdagen öfvertygande; utan har Riksdagen, på sätt i förenämnda skrifvelse af den 14 maj 1889 jemväl ifrågasatts, ansett nödigt att lärarne och lärarinnorna sjelfva i någon mån bidraga till beredande af ålderdomsunderstödet. Dervid har Riksdagen ledts mindre af sparsamhetsskäl än af hänsyn till vigten deraf, att sjelfförsörjningsprincipen måtte äfven beträffande denna klass af medborgare blifva i möjligaste mån tilläpplad.

Den omständighet att folkskolelärarne icke bidraga till sin pensionering synes Riksdagen därför icke böra inverka på denna fråga. Detta förhållande bör ju snarare anses såsom ett undantag från hvad i sådant afseende i allmänhet bör ega rum än som en regel, hvilken bör vinna utsträckt tillämpning. Icke heller äro de grupper af lärare och lärarinnor, om hvilka här är fråga, i öfrigt med de ordinarie folkskolelärarne likställda. Alla äro t. ex. icke examinerade; och då, såsom komitén upplyst, många bland dem efter en kort tid lemna skolan, kunna dessa skäligen icke hafva anspråk på att kommunen skall hafva samma intresse att, utan ringaste bidrag från deras sida, genom årliga afgifter tillförsäkra dem ålderdomsunderstöd. Samma corpsanda bör inom dessa grupper af tjensteinnehafvare som inom andra dylika göra sig gällande, så att de, som af fri vilja eller eget förvållande efter få år lemna sin tjenst i skolan, ej ogera se, att de genom sina bidrag i någon mån medverka till beredande af ålderdomsunderstöd åt dem af deras kamrater, som i tjensten qvarstanna. Någon rätt för dem, som i förtid lemna tjensten, att sedermera tillgodonjuta de erlagda bidragen under form af något mindre ålderdomsunderstöd har Riksdagen därför ansett icke böra medgifvas, helst ytterst sällan torde förekomma, att skolråd från tjensten skilja lärare eller lärarinna, som oförvitligen skött densamma.

Hvad vidare beträffar ifrågavarande lärares och lärarinnors förmåga att erlægga en mindre årlig afgift, torde deras löneförmåner, i synnerhet med inräkning af hvad de in natura bekomma, i de flesta fall icke vara så knappa, att de icke skulle kunna afvara ett sådant afgiftsbelopp, begränsadt till 4 kronor om året, för att derigenom trygga sig mot eventualiteten att i sin ålderdom falla andra till last. Tillstyrkande det af Eders Kongl. Maj:t föreslagna, väl funna sätt för upptagande af skol-

distriktens afgifter, har Riksdagen därför ansett böra föreskrifvas, att skol-distrikt skall vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlægga en årlig afgift af 10 kronor för hvarje hithörande lärare eller lärarinna, med skyldighet för vederbörande lärare eller lärarinna att vidkännas ett årligt afdrag å lönen af 4 kronor.

IV) *I afseende å vilkoren för rätt till understöd samt om understödets belopp.*

Förutom de vilkor Eders Kongl. Maj:t för åtnjutande af sådan rätt föreslagit har Riksdagen ansett jemväl böra föreskrifvas, dels att understöds-sökande skola förete intyg af vederbörande skolråds ordförande om oför-vitlig tjenstgöring under hela den tjenstetid, de åberopat, dels ock att så-som tjenstetid skall räknas hel tjenstgöring allenast i sådan beställning, för hvars aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutas.

Bland ifrågavarande vilkor har Eders Kongl. Maj:t föreslagit: att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjenst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skulle, om han eller hon tjenst-gjort minst 20 år och af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande oförvållad anledning icke vidare ansåges fullt lämplig att sin tjenst sköta, vara berättigad att efter afgang från tjensten erhålla afkortadt årligt un-derstöd sålunda:

om summan af lef- nads- och tjensteår uppgår till	till belopp af
75 år	100 kronor
76 »	110 »
77 »	120 »
78 »	130 »
79 »	140 »

Då för ifrågavarande lärare och lärarinnor hittills icke erlagts några afgifter, synas de föreslagna understöden skäligen kunna minskas. Under det Eders Kongl. Maj:t föreslagit dem till samma afkortade understöds-belopp som under b) föreslagits för de lärare och lärarinnor, som efter uppnådda 25 tjensteår fyllt 50—54 år, har Riksdagen deremot ansett lämp-igare att understödsbeloppen icke bestämdes till högre belopp än de af-kortade understöd, hvilka under a) föreslagits för lärarinnor, som efter 25 tjensteår fyllt 45—49 år, och sålunda utgå:

Om summan af lefnads- och tjänsteår uppgår till	med belopp af
75 år	70 kronor
76 »	75 »
77 »	80 »
78 »	85 »
79 »	90 »

Såsom en följd häraf har Riksdagen ansett böra föreskrifvas, att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjänstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjänsteår uppgår till minst 80, vara berättigad att efter afgang från tjänsten erhålla understöd till belopp af 100 kronor, i stället för, såsom Eders Kongl. Maj:t föreslagit, helt understöd.

Då i allmänhet för rätt till lönetillskott fordras en tjänstgöring af minst 8 månader eller 34½ veckor, har Riksdagen ansett att tjänsteåret bör bestämmas till denna längd. Lika med komiterade och departementschefen har Riksdagen ansett ett visst minimiantal undervisningstimmar i veckan böra fastställas för rätt till understöd. Komitén har i sådant afseende föreslagit att 20 undervisningstimmar i veckan skulle anses såsom hel tjänstgöring, Eders Kongl. Maj:t deremot att 18 timmar skulle därför erfordras, emedan skolor faktiskt funnes, i hvilka på grund af vissa lokala och andra omständigheter undervisningstiden, åtminstone vissa tider om året, måste inskränkas till 18 timmar i veckan. Riksdagen anser emellertid en tjänstgöring af endast 18 timmar i veckan, hvilken ju gifver den tjänstgörande godt tillfälle till annan sysselsättning, vara allt för ringa för att böra medföra rätt till ålderdomsunderstöd. Enär svårigheter icke torde möta mot att öka undervisningstiden å de orter, der den nu utgör endast 18 timmar i veckan, har Riksdagen ansett sig böra godkänna komiterades förslag i denna del.

Med afseende å de sannolika *kostnaderna* för beredande af ifrågasvarande understöd har komitén i sitt betänkande lemnat redogörelse för de successiva belopp, som, under förutsättning att understöden skulle börja att utgå redan år 1892, sannolikt under de närmaste åren skulle blifva behöfliga.

Då emellertid den nu ifrågasatta understödsanstalten först med år 1893 kunde träda i verksamhet och medel för understödskostnadernas bestridande kunde finnas att tillgå först från och med nämnda år, hade departementschefen, enär deraf blefve en följd, att kostnadssummorna

måste i någon mån modifieras, låtit verkställa en ny beräkning af dessa summor, lämpad efter nuvarande förhållanden, hvarvid befunnits, att årliga medelkostnaden för ifrågavarande understöd skulle uppgå till 205,200 kronor, samt att det årliga medelvärdet af kommunernas afgifter kunde beräknas till omkring 54,000 kronor, hvartill komme omkring 2,000 kronor för de e. o. lärarne och lärarinnorna, hvadan statsverkets egen årliga medelkostnad skulle komma att uppgå till omkring 149,000 kronor.

Genom de ändringar i Eders Kongl. Maj:ts förslag, Riksdagen funnit lämpliga, skulle denna statsverkets kostnad komma att ej obetydligt minskas. Då nemligen Riksdagen ansett att skoldistrikt samt lärare eller lärarinnor skola bidraga med tillsammans 10 kronor om året för hvarje lärare eller lärarinna, bör ofvan angifna inkomstsumma, 54,000 kronor, komma att ökas med $6\frac{2}{3}$ procent till omkring 90,000 kronor, hvartill för de e. o. lärarne och lärarinnorna torde kunna påräknas 4,000 kronor om året, hvadan således statsverkets kostnad för ifrågavarande anstalt skulle kunna nedbringas till i jernadt tal 110,000 kronor om året. Genom den ofvärmälda minskningen i understödsbeloppen åt de före år 1880 anstälde lärarne och lärarinnorna äfvensom öfriga ofvan antydda ändringar i Eders Kongl. Maj:ts förslag torde emellertid denna kostnad komma att ytterligare minskas.

Den sannolika medelkostnaden kan visserligen först efter ett par tiotal af år uppnås. Enligt departementschefens utredning skulle emellertid under år 1893 understödskostnaden komma att uppgå till omkring 40,000 kronor, under det att i afgifter från skoldistriktet vore att påräkna omkring 44,000 kronor. Men om å ena sidan understödskostnaden något minskas och å andra sidan inkomsterna af kommunernas och de enskildes afgifter ökas till omkring 74,000 kronor, blefve ett öfverskott af öfver 34,000 kronor att tillgå för förvaltningskostnadernas bestridande och framtida behof.

I afseende å bestridande af kostnaderna för anstaltens förvaltning och verksamhet under år 1893 har, såsom förut nämnts, Eders Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva,

att Eders Kongl. Maj:t måtte för sistnämnda år bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr blefve erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel måtte af Eders Kongl. Maj:t, i den mån från skoldistriktet influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas utaf tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda

afgifter, i den mån de under året till anstalten inginge, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Då Eders Kongl. Maj:t dervid tillika för Riksdagen tillkännagifvit, bland annat, att Eders Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhörde anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning, kommer att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, föreligger alltså icke för närvarande att pröfva hvad i sådant afseende må synas lämpligt, men har Riksdagen i detta sammanhang velat uttala den mening, att det af direktionen öfver folkskolelärnarnes pensionsinrättning uppgjorda förslag till stat för anstalten synes väl högt beräknadt.

På grund af hvad sålunda anförts har Riksdagen, som föreställer sig att det blifvande reglementet för den nya anstalten kommer att utfärdas i öfverensstämmelse med Riksdagens nedannämnda beslut,

dels antagit följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor:

I) i afseende å anstaltens ändamål:

att anstalten, hvilken benämnas småskolelärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och träder i verksamhet med år 1893, afser beredande af ålderdomsunderstöd åt de lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor samt de icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, för hvilkas aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutes, dock icke åt lärare eller lärarinnor i öfningsämnen eller slöjd vid de till den allmänna undervisningen hörande skolor;

II) i afseende å kostnadernas bestridande:

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestridas genom afgifter af dels vederbörande skoldistrikt, dels vederbörande lärare och lärarinnor samt fyllnadsbidrag af staten;

III) i afseende å skoldistriktens afgifter och sättet för dessas utgörande:

att skoldistrikt skall vara skyldigt att såsom bidrag till bestridande af anstaltens utgifter erlägga en årlig afgift af 10 kronor för hvarje af de under I) afsedda lärare och lärarinnor, för hvilken skoldistriktet för samma år utbekommer lönetillskott af allmänna medel, med undantag allenast för vikarie vid ordinarie folkskolelärarettjenst, med skyldighet för

vederbörande lärare eller lärarinna att å sin lön vidkännas ett årligt afdrag af 4 kronor;

att denna afgift å 10 kronor skall utgå till fullo, äfven om skoldistriktet af någon anledning kommer i åtnjutande blott af en del af det stadgade lönetillskottet för året; samt

att nämnda afgift skall erläggas på det sätt, att statskontoret och Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande vid utbetalningen af hvarje lönetillskott för lärare eller lärarinna, för hvilken afgift skall utgå, afdrager 10 kronor, hvarefter de af Kongl. Maj:ts befallningshafvande innehållna afgifterna insändas till statskontoret;

IV) *i afseende å vilkoren för rätt till understöd samt om understödets belopp:*

att rätt till understöd från anstalten skall, under de vilkor som i öfrigt bestämmas, tillkomma hvar och en af de under I) afsedda lärare eller lärarinnor, som antingen, då understödet sökes, är eller inom ett år före inlemnandet till vederbörande skolråd af sin ansökan om understöd varit i tjänst anställd;

att understödssökande skola förete intyg af vederbörande skolrådsordförande om oförvitlig tjänstgöring under hela den tjenstetid de vilja lägga till grund för ansökningen;

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 150 kronor för år;

att rätt till helt understöd skall efter afgang från tjensten tillkomma lärare eller lärarinna, som uppnått 55 års ålder och räknar 30 tjensteår;

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och summan af lefnads- och tjensteår uppgår till minst 80, vara berättigad att efter afgang från tjensten erhålla understöd till ett belopp af 100 kronor;

att, om lärare eller lärarinna af vederbörande skolråd eller folkskoleinspektör anses på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförvållad anledning icke vidare vara fullt lämplig att sköta sin tjänst, skola, efter uppnådda 25 tjensteår, lärare, som fyllt 50 år, och, lärarinna, som fyllt 45 år, vara berättigade att, då han eller hon om understöd gör ansökan, efter afgang från tjensten bekomma afkortadt årligt understöd till följande belopp

a) lärarinna,		
som fyllt 45 år.....	70 kronor	
» » 46 ».....	75 »	

som fyllt 47 år.....	80 kronor
» » 48 ».....	85 »
» » 49 ».....	90 »
b) lärare eller lärarinna, som fyllt 50 år.....	100 kronor
» » 51 ».....	110 »
» » 52 ».....	120 »
» » 53 ».....	130 »
» » 54 ».....	140 »

att lärare eller lärarinna, som blifvit i tjänst anställd före den 1 januari 1880 och uppnått en lefnadsålder af minst 55 år, skall, om han eller hon tjenstgjort minst 20 år och af förut nämnda skäl icke vidare anses fullt lämplig att sin tjänst sköta, likaledes vara berättigad att efter afgång från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd sålunda:

om summan af lefnads- och tjänsteår uppgår till	till belopp af
75 år.....	70 kronor
76 ».....	75 »
77 ».....	80 »
78 ».....	85 »
79 ».....	90 »

att lärare eller lärarinna, som ej upphunnit det för erhållande af helt eller afkortadt understöd bestämda antalet lefnads- och tjänsteår, men genom obotlig sjukdom blifvit urståndsatt att vidare sköta sin tjänst, skall ega att, derest han eller hon tjenstgjort minst 15 år, från anstalten bekomma ett årligt understöd af 70 kronor;

att tjänsteår skall med afseende på rätt till understöd räknas såsom fullt, derest läraren eller lärarinnan derunder tjenstgjort minst 8 kalendermånader, och att med de år, under hvilka läraren eller lärarinnan möjligen undervisat kortare tid, skall verkställas en sammanläggning och reduktion, med beräkning af 8 månader på hvarje år;

att med afseende på rätt till understöd hel tjenstgöring skall beräknas omfatta minst 20 undervisningstimmar i veckan;

att i lärares eller lärarinnas tjenstetid skall inräknas hel tjenstgöring i sådan beställning vid de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor, för hvars aflönande tillskott af allmänna medel åtnjutits;

att, om den, som börjat att uppbära understöd från anstalten, mottager nytt förordnande såsom lärare eller lärarinna vid någon för den

allmänna folkundervisningen inrättad skola, han eller hon skall förlora understödet för den tid, under hvilken han eller hon uppbär lön såsom lärare eller lärarinna, dock med undantag för det fall att en understödstagare vid sjukdoms- eller annat tillfälligt förfall för tjenstgörande lärare eller lärarinna under kortare tid vikarierar för denne;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall förlora sitt understöd;

att den, som under loppet af fem år ej uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om han eller hon sedermera ånyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion, om och i hvilken mån han eller hon åter må inträda i sin förra rätt;

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, utan att dertill ega Kongl. Maj:ts tillstånd, derigenom förverkar understödet för den tid, han är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts undersåte, eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjenst, hans rätt till understöd skall upphöra;

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och vidtaga med början af månaden näst efter den, under hvilken läraren eller lärarinnan upphört att åtnjuta lön, eller ock — der lärare eller lärarinna, som först efter afgangen från tjensten, men inom ett år derefter, inlemnat sin ansökan om understöd, särskildt hemställt, att denna måtte pröfvas med afseende på hans eller hennes efter afgang från tjensten uppnådda högre lefnadsålder och dermed möjligen följande rätt till högre understödsbelopp — med början af månaden näst efter den, under hvilken han eller hon till vederbörande skolråd ingifvit ansökning att från anstalten erhålla understöd;

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, under hvilken understödstagare aflidit eller rätt till understöd förlorats; samt

att understöd af nu ifrågavarande slag ej må för understödstagarens gäld i mät tagas;

V) *i afseende å utbetalning af understöd:*

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten; samt

att, om understödstagare är boende i landsorten, han skall vara berättigad att efter hos styrelsen för anstalten gjord anmälan, innefattande uppgift om hans hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar, Kongl. Maj:t kan finna skäligen föreskrifva, från styrelsen få understödet med allmänna posten i rekommenderadt eller assureradt tjenstebref kostnadsfritt sig tillsändt;

VI) *i afseende å understödsanstaltens styrelse och förvaltning:*

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskolelärnarnes pensionsinrättning, och att tills vidare dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahanda föreskrifter, som enligt reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma samt dess förvaltning;

dels ock medgifvit att Eders Kongl. Maj:t må för år 1893 bestämma de belopp, som för bestridande af anstaltens förvaltningsbestyr varda erforderliga; samt

att de för berörda förvaltningskostnad och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel må af Eders Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke äro att tillgå, anvisas utaf tillgängliga statsmedel såsom förskott, att antingen ersättas af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten ingå, eller, derest sagda afgifter skulle för året finnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Stockholm den 20 maj 1892.

Med undersätlig vördnad.